

Musíme si konečně uznati, že změny tímto návrhem zavedené, přes jejich cennost, jsou přece jen skromné a jak z uvedeného vidno, mnoho na dosavadním stavu nezmění; v každém případě však je tento návrh jakousi přípravou k větší reformě porot v celku, anebo alespoň k reformě cestou zvláštních speciálních zákonů, které k tomuto budou přihlížeti a v tomto směru dále pokračovati.

Je tedy třeba tuto náklonnost k porotám zachovati i nadále, s tím přesvědčením, že ještě dnes, v době, kdy se tak pilně pracuje na reformě a unifikaci trestních řádů a zákonů, mohou nám svým cenným a zdravým jádrem zaručiti správný vývoj trestního soudnictví. Nesmíme ale při tom zapomínati, že jen zlepšením nynějších porot můžeme tyto pro budoucnost zachovati.

ZPRÁVY.

Lex Cyrill. V poslední době zajímá veřejnost spor dvou koburských princů o koburské svěření na Slovensku. Z věci vyklubala se — jak už to bývá — politická aféra. Právnícky je na sporu zajímavé toto: Jest známo, že do §u 3, odst. 2 zákona ze dne 3. července 1924, č. 179, o zrušení svěření byl vložen do-datek zvaný »lex Cyrill«, poněvadž podle úmyslu jeho autorů měl býti na prospěch dědickým nárokům prince Cyrilla Koburského. Jest jím vyslovena výjimka z pravidla tímto odstavcem stanoveného, že v případě, bylo-li uvolněno svěření v den, kdy zákon nabude účinnosti, úmrtím dosavadního držitele, má býti odevdáno do neomezeného vlastnictví čekateli povolánému k nástupnictví podle zřizovací listiny. Výjimka spočívá v tom, že se respektuje poslední pořízení takového zemřelého dosavadního držitele oprávněného podle zřizovací listiny jmenovati nástupce, pokud před účinností zákona ustanovil, jak se má se jménem svěřenským naložiti pro případ, že bude svěření zákonem zrušeno. Takový případ byl »náhodou« pouze jediný, totiž právě případ koburského svěření a respektování takového testamentu mohlo býti ve prospěch jedině Cyrillu Koburgovi. A vskutku nebyla to náhoda, nýbrž, jak nikdo nepopírá, úmysl tímto »lex specialis« poskytnouti přímo privilegium určité osobě. Nejde tu o »úmysl zákonodárce«, jak se o něm mluvívá v úvahách interpretačních, poněvadž ten se zákonodárce snaží vždy co nejvíce dáti na jevo a vykladačům zákona jest často vodítkem, nýbrž o »úmysl zákonodárců«, který měl býti maskován obecnou zásadou. Možno snad uvažovati o tom, že se dost těžko snášejí takové výsady udělené jediné osobě v zákoně státu, který podle ústavy neuznává ani výsady pohlaví, rodu a povolání, ale nepochybujeme, že k uzákonění této výsady došlo z dobrých celostátních důvodů, a poněvadž zákon neodporuje přímo žádnému ustanovení ústavy, jest tu platný projev vůle suverenního zákonodárce.

Ale stalo se něco neočekávaného: Ukázalo se, že lex Cyrill byl špatně stylisován, ježto se zapomnělo, že o svěřenství koburském bude rozhodováno podle slovenských zákonů, a že tak prospěch, který měl privilegované osobě přinést, nepřinese. A to je právě to neobyčejné na této věci: Tvůrce nejvyšší normotvorné moci ve státě, suverenní zákonodárce, je jat takovou sympatií k určité osobě, že v její prospěch vydá zvláštní zákonnou normu — tedy normu tak mocnou, že jí lze popřípadě zrušiti a omezovati soukromé vlastnictví, ukládati nebo zrušiti trest smrti, stanoviti rozlučitelnost manželství atd. — a přece tato norma pak chráněnci nepomůže!

—n—

Referendum v Norsku. V Norsku došlo nedávno k tomuto v ústavách mnohých států sice přípustrému, avšek ve skutečnosti nesmírně vzácnému aktu normotvornému: Lid norský rozhodl obecným hlasováním o zrušení zákona prohibičního. — Podle ustáleré tradice většiny demokratických států jest suverén lid pouze k tomu, aby volbami rozdělil zhruba politickou moc mezi strany, které se mu již jako hotové představí. Podle této tradice, která se ujímá zejména v mladých demokraciích, lze s lidem mluvit jen politicky a žádati od něho odpověď jen v otázkách politiky a politika (v tomto technickém smyslu) není právě ničím jiným než rozdělením, resp. bojem o moc ve státě. Ale norský případ dokazuje, že je možno otázet se lidu i v docela konkrétní zákorodárné otázce, která nikterak s politikou nesouvisí. Zde by byla zcela nemístná námitka, kterou často říkáme a slycháme v našich poměrech, že zákony mají dělati odborníci. Neboť jistě že se nehodí dáti lidu rozhodovati o otázce, na ríž možno odpověděti jen na základě odborných znalostí, ať už by šlo o reformu daňovou nebo reformu trestního zákona a pod. Také v otázce zá-kazu alkoholu lze uvést mnoho vědeckých důvodů, ale patrně stejré množství pro i proti, takže se věc na konec přece jeví jako vědecky neřešitelná, otázka ethická nebo ještě lépe jako otázka prostě lidská, k jejimuž řešení je každý člověk zdravého rozumu stejně nebo chceme-li: stejré málo schopen a proto stejným právem povolán. A pro řešení takovýchto otázek není referendum — i když nejde o chladné rozumný lid norský — prostředkem zcela nepřijatelným.

—n—

Padesátiny prof. Laštoky. Zní to trochu paradoxně: padesátiny jednoho z nejmladších našich vysokoškolských učitelů — prof. Laštovka se habilitoval teprve r. 1921. Ale právě tento postup jest charakteristický pro prof. Laštovku. Svou dráhu započal jako praktický právník. Po převratu se stal úředníkem ministerstva vnitra, kde se účastní vypracování československé ústavy a zejména župního zřízení. 14. března 1921 byl habilitován na Karlově universitě v Praze a brzo na to, 20. května 1920 byl jmerován řádným profesorem university Komenského v Bratislavě. S tímto ústavem jest spjata jeho delší činnost, zasvěcená jeho vybudování a zachování. R. 1921—1922 a roku následujícího byl děkanem právnické fakulty a r. 1924—1925 rektorem Komenského university. Jako profesor práva správního byl postaven před obtížný úkol jednak vybudovati ústav veřejného práva při universitě, jednak spolupůsobiti při různých správních úkolech slovenských státních i samosprávných úřadů. Obou úkolů se podjal s reobyčejnou pílí a energií a dosáhl nad jiné čekanych výsledků. Knižovna jeho semináře by činila čest každé universitě světového jména, pečlivým výběrem veřejnoprávní literatury ve všech světových jazycích západní Evropy a jinou sbírkou literatury maďarské. Vedle své učitelské činnosti jest členem komise práva ústavního a správcem ministerstva unifkace a členem regulačního sboru města Bratislavy.

Pokud jde o literární činnost prof. Laštoky, přistoupil v posledních letech k systematickému zpracování látky, ku které jest nad jíré povolán. Jest to československé župní zřízení. První jeho studie

v tomto předmětu vyplynuly z jeho praktické činnosti v ministerstvu vnitra a v Národním Shromáždění, kde často zastupoval ministra vnitra. Byly uveřejněny v druhém ročníku Věstníku ministerstva vnitra. První systematické zpracování látky podal ve svých docentských přednáškách na Karlově universitě v Praze a zároveň uveřejnil pod titulem »Nástin župního zřízení ve Sborníku věd právnická a státních. Loni pak podal veřejnosti první díl své velké trojsvazkové monografie o župním zřízení. Toto dílo vyniká velkou přehledností a jasností podané látky. Dlouhá léta ztráverá v praxi nedovolila mu upadnouti do neplodných scholastických kontroverzí, oblíbených tu a tam v nauce o správním právu.

Přejeme prof. Lašfovskovi, aby mohl ztráviti ještě dlouhou řadu let na bratislavské universitě a jsme přesvědčeni, že tato léta přinesou ještě krásnější ovoce než dosavadní život. Zpa.

23. října letošního roku bylo vzpomínáno čtyřstého výročí, kdy byl zvolen, jak se přímo od samostatných českých stavů pravilo, svobodnou volbou za českého krále Ferdinand z rodu habsburského. Jsou jistě v politických dějinách každého národa některé dny fasti a jiné nefasti. Náš národ má řadu — žel — dnů černých, na něž nevzpomíná rád. Také tento den, 23. říjen, byl proň drem osudným. K moci se dostal panovník a s ním celý jeho rod, jehož programem bylo zničit český stát ve prospěch vlastních zemí. Ale nebylo by kritické označovatí tento den za počátek konce. Nikoliv, zvláště pokud jde o veřejnoprávní poměry, nestaly se ani tím dnem, ani rokem 1526 přeměny. Stát český byl tehdy ještě příliš mocný, než by se byl podal lehce příchozímu cizinci. K tomu bylo třeba dlouhé a obrátě politiky habsburské, jež poprvé vlastně využila odboje šmalkaldského. Než jako nelze připustit datování zkázy české samostatnosti tímto dnem, tak naopak jest odmítnouti názor vyskytnuvší se při letošních vzpomínkách, že Habsburský rod je jediným viníkem, ale protože vymřel a nastoupil na jeho místo rod lotrinský, nelze k potomkům rodu lotrinského chovati politického záští, neboť v politických dějinách hříchy rodičů přecházejí s dědictvím na děti. A ostatně národ český má také příčiny nevzpomínat rodu lotrinského... Ča.

Dr. Jaroslav Demel, docent říšských dějin rakouských na pražské právnické fakultě a rada pražské finanční prokuratury zemřel t. r. 12. října v Praze ve stáří 58 let (nar. v Olomouci 6. dubna 1860). Demel vedle článků drobných psaných hlavně do Časopisu Matice Moravské (na př. Konrád Ota, 1894), věnoval se studiu dějin finančního zřízení, oboru u nás značně zanedbávanému. Z tohoto studia vznikla i jeho veliká, dvoudílná práce »Dějiny fiskálního úřadu v zemích českých« (1905 a 1909), jejíž prvý díl stal se i Demelovou prací habilitační. Ke svému oblíbenému tématu vracel se rád v člancích (na př. o dvorské komoře za Ferdinarda I. ve Sbor. v práv. 1906—7), v debatách i přednáškách. Ale pak nepřirozené okolnosti životní dovedly vzbudit in ořešených základech chorobu, jež obestřela ho mlhou. Za doby válečné zhoustla tato v temro, do něhož nezasvítl již žádný jasný paprsek. Ča.

Prof. Ludwig Spiegel (1864—1926) Zemřel 15. srpna t. r. v Mariánských Lázních ve věku 62 let. Německá věda právní ztrácí v něm zdatného odborníka v právu ústavním a správním, kterého disciplíny zastupoval zesnulý na německé právnické fakultě v Praze. V jeho osobě ztrácí však Němci v Československé republice neméně zdatného politika a pracovníka na poli národním. Spiegel, ač židovského původu, byl výraznou individualitou nacionálně německy založenou, jež svoji bohatou erudici právníka dávala do služeb boje za práva německví, zejména po převratu, kdy Spiegel jako člen našeho prvního voleného senátu zasahoval do aktivní politiky v republice. Jako příslušník demokraticko-svobodomyslné strany byl snad nejlepším představitelům našeho německého liberalismu, jenž věcností své kritiky nacházel vždy sluchu v českém táboře, zejména v právním výboru senátu. Při parlamentních volbách r. 1925 vlivem přesunů v německém

záboře nemohla se početně slabá německá demokratická skupina postavit do voleb, což znamenalo i konec aktivní politiky Spieglovy. Přes to zůstal dále veřejně činným a pracoval publicisticky v téměř duchu jako dříve v aktivní politice. Z posledří doby je známa zejména jeho ostrá kritika jazykových nařízení, v níž — stejně jako v jiných svých kritických názorech — uplatňoval svůj důsledný »právní fanatismus« (jak to nazval »Prager Tagblatt«), s kteréhožto hlediska jevílo se mu rutným, aby všechna nařízení a zákony shodovaly se do písmenky s rámcovými zákony ústavními. V tomto směru jeho pozitivně-právní kritika našeho zákonodárství, rychle, a tudíž mnohdy i povrchně pracujícího, nacházela vždy znova hojně látky k výtkám a ostrému odsuzování, kterážto činnost uchránila Spieglovi nepochybnou pověst co Němce národně cítícího i v očích antisemitského studentstva, jež poprvé učinilo při Spieglovi výjimku a při letošní jeho volbě za rektora zdrželo se všeho odporu. Oprávnivosti a liberálnosti snah Spieglových, zejména jeho usilování o národnostní autonomii v republice, ani odpůrci z českého tábora nebyli by mohli upříti vysokého mravního posvěcení, kdyby jen tato činnost a názory zesrulého »fanatika práva« repočinaly se tak neodbytně teprve datem roku 1918. Před tímto rokem nečteme nikde v análech jeho jména jako bojovníka za liberalismus a národnostní uspořádání státu proti »centralistickému oktroji«.

L. Spiegel narodil se r. 1864 v Rychnově nad Kněžnou jako syn advokáta a pozdějšího notáře pražského. Studoval na novoměstském gymnasiu v Praze, r. 1887 dosáhl diplomu doktorského rovněž na universitě pražské, načež vstoupil do služeb finanční prokuratury. R. 1893 habilitoval se pro obor rakouského práva státního, r. 1898 rozšířil si veniam docendi na obor správní vědy a rakouského práva správního. R. 1900 byl jmenován titulárně mimořádným, 1905 mimořádným a po smrti Ulbrichové r. 1910 řádným profesorem jmenovaných disciplin. R. 1914/15 byl děkanem fakulty, letos byl designován za jejího rektora. Loni mimo to byl poctěn, čestným doktorátem university bonnské.

Vědecká činnost Spieglova je rozsáhlá. Je věnována hlavně právu státnímu a správnímu, právní filosofie však ve Spieglovi nachází rovněž svého pěstitele. Habilitačním spísem (»Die kaiserlichen Verordnungen mit provisorischer Gesetzeskraft« 1893) přiklonil se ke směru Labardovu, který ve státním právu dal výhost všem úvahám politickým a snažil se je vybudovati jako disciplinu přísně právní. Rozšíření veniam docendi na správní právo získal Spiegel knihou »Die heimatsrechtliche Ersitzung« (1898). »Příspěvkem k systematice a metodice právní vědy« jest Spieglova »Die Verwaltungsrechtswissenschaft« z r. 1909. V právní filosofii stal se Spiegel přívržencem směru sociologické, jemuž dal výraz v souboru svých právně-filosofických tatí, uveřejněných pod titulem »Gesetz und Recht« (1913). Z poválečné jeho činnosti vědecké je známým jeho »Republikanisches Staatsrecht«, jež vykládá čs. ústavu. Jeho činnost v senátě dala mu podnět k vyličení a posouzení sporu o Javorinu s hlediska mezinárodního práva (»Der Streit um Javorina« v Kelsenově »Zeitschrift f. öff. Recht«). Vzniku československého státu věnoval rovněž samostatnou studii (Entstehung des tchechoslovakischen Staates). Řada menších článků psána je většírou do »Prager Juristische Zeitschrift«, vedle toho sluší uvést Spiegla jako autora četných příspěvků v Mischler-Ulbrichově »Staatswörterbuch«.

Úmrtí Bedřicha Wiesera. Před nedlouhým časem zemřel ve Vídni jeden z největších národohospodářů doby dnešní i minulé Bedřich Wieser. Wieser se narodil ve Vídni r. 1851, byl docentem nár. hospodářství na tamější universitě a pak profesorem německé university pražské; potom odešel znova na universitu vídeňskou. I po svém odchodu na odpočinek pracoval horlivě až do své smrti na nových dílech národohospodářských.

Ač Wieser se zabýval s velkým úspěchem i pracemi z oboru finanční vědy a sociologie, přece vlastní epochální význam díla jeho leží

na poli národohospodárskej teórie. Jak známo, byl Wieser spolu se svým učiteľem Mengrem a s Böhm-Bawerkem, zakladateľem t. zv. vídeňskej exaktní školy, nového to smeru, ktorý po pronikavéj revízií učení školy klassické postavil národohosp. teórii na nové, správne základy a ktorýžto smer dnes se již stává panujícím.

Nemůžeme ovšem v této krátké stati popsatí celé dílo Wieserovo; nutno se omeziti jen na vytknutí hlavních bodů. Hlavní spisy Wieserovy jsou: Über den Ursprung und die Hauptgesetze des wirtschaftlichen Wertes (1884), Der natürliche Wert (1889) a jeho veliké systematické podání teórie národohospodárskej pod názvem Theorie der gesellschaftlichen Wirtschaft v Grundriss der Sozialökonomie z r. 1914. Vedle toho napsal Wieser některé spisy finančně-vědecké, sociologické (Recht und Macht, Das Gesetz der Macht) a připravoval v poslední době spisy o problémech válečného a poválečného hospodářství v zemích býv. monarchie.

Ze zvláště důležitých děl Wieserových na poli národohosp. teórie sluší uvéstí zejména jeho práce týkající se zkoumání vlivu výrobních nákladů na hodnotu statků užitných, kde zejména on ukázal, že hodnota statků užitkových (statků prvního řádu) určuje hodnotu těch statků výrobních, jichž se užívá k výrobě oněch statků užitných a nikoliv naopak, jak se snad někdy soudí. Sem patří i Wieserovy poučky, které nazval Pantaleoni »legge di Wieser«, jeho učení o statcích a výrobních prostředcích obecných a specifických a j. Způsobem velmi zajímavým a přesvědčivým prokázal Wieser produktivitu kapitálu, doplnil teorii hraničného užitku t. zv. zákonem zásoby a zákonem potřeby a poukázal nově na t. zv. klasifikaci poptávky při monopolu; důležité je pak jeho rozlišování kapitálu jakožto celku a jednotlivých kapitálových statků jako jeho součástí; zde ukázal Wieser, že podstatným znakem kapitálu je jeho nespotebitelnost a jeho stále reprodukování a obnovování. Stěžejní důležitosti pro další vývoj národohosp. nauky bylo Wieserovo formulování t. zv. teórie důchodové v r. 1906—1909, kterou postavil proti starší teorii kvantitativní. Jako Knapp svým nominalismem, tak Wieser teorii důchodovou postavili zejména teorii peněžní na nový správnější základ a umožnili postřehnouti a pochopení některých podstatných základů života hospodářského. Právě na podkladě Wieserovy důchodové teórie nesou se nejnovější bádání v teorii peněžní zvl. v literatuře naší.

Ač se Wieser dožil požehnaného věku, přece je těžce litovati úmrtí jeho, neboť je jisto, že by geniální duch jeho obohatil vědu národohospodářskou ještě mnohými velikými pracemi. Dr. Režný.,

Smysel' a cieľ' prúdov v dnešnom právu. Na toto téma prehovoril dňa 3. novembra t. r. p. Gaston Morin, profesor občanského práva na univerzite v Montpellier pri príležitosti slavnostnej schôdze všetkých fakult na tejto univerzite, ktorou sa na nej zahájil nový školský rok.

Štyri sú — podľa prednášateľa — obory, v ktorých sa právo dotýka bezprostredne nášho života: život hospodársky, odpovednosť za spôsobené škody, vlastníctvo a rodina.

Pokiaľ ide o smenu hospodárskych statkov, je akisté, že už nestvuje sloboda smlúv, súc nahradená reglementáciou, ktorá má povahu akejsi diktatúry. Kolektívne smluvy sú dokonca vlastre zvláštnymi zákonmi. Rečník dokazuje na príkladoch zo súčasnej francúzskej legislatívy, že spoločenská autorita a odborové organizácie vtlačajú nový ráz hospodárskému životu, ukladajúc jemu rové zákony.

Súdy boly prvoradými činiteľmi, pokiaľ išlo o tvorbu nového práva na poli náhrady škody. K tomu ešte povinné vzájomné ručenie a poistenie proti škode, veľiká solidarita v oči ľudskej biede urychlily a donutily vkladat' rový smysel' litere zákona.

Vyhovuje Códé civil plne zásadám práva vlastníckeho? Zaiste nie. Naopak je v plnej mēshode s našmi právnyimi názormi v tomto oboru. Vývoj veľkopriemyslu dal vzniknúť pojmu zneužitia práva. A solida-

rita («stvárajúc povinnosť» ako hovoril Ollé-Laprune) zvrátila zátvory individualizmu.

A čo je konečne s rodinou? Podľa Còde civil nie je cieľom manželstva plodenie detí. Nuž tu mravy korigovali zákon. Jest treba oklestiť výhonky individualizmu. Zákon o manželstve má byť zákonom o dieťati, zákonom slabých a jeho skutočná koncepcia spočíva v pečlivosti o zachovaní rodu.

Tieta štyri cesty vedú na rozcestie, od ktorého ide cesta k novému právu. Čím sa toto bude inšpirovať? Vezme si za vzor podivuhodné právo rímske? Nie, ponevác je mu treba pružnejšej konštrukcie, aby rozriešilo sociálne problémy našej priemyselnej civilizácie. Nebolo by chybou, keby hľadalo užitočnej inšpirácie u stredovekových kanonistov, a to zvlášť u sv. Tomáša Aquinského, ktorý všetci sa ukazujú byť protivníkmi egoizmu. K tomu pristupuje štúdium anglosaskej jurisprudencie, poučenie z nových zákoníkov iných štátov — hľa tu bude treba čerpať francúzskemu zákonodárcovi, aby dosiahol v domácom právu väčšieho realizmu, bratstva a spravodlivosti.

Dr. Jaromír Berák (Montpellier).

Společná seminární cvičení z práva římského a církevního na právnické fakultě v Bratislavi. V letním běhu 1926 konali profesoři Sommer a Bušek na právnické fakultě university Komenského v Bratislavě společné seminární cvičení z práva římského a církevního. Probírána v něm otázka: právní základ pronásledování křesťanů v říši římské v I.—III. stol. po Kr. Za tím účelem zjištěno jednak, jaký byl obecný obraz kultového života v říši římské v té době, jednak, jaké bylo stanovisko právního řádu římské doby republikánské a klassické k novému kultům. Z referátů p. Kooše (na základě knihy Dr. Bauera, Von Griechentum zum Christentum, 1909), p. Arpada Rosenbergera (K. J. Neumann, D. röm. Staat u. d. allgemeine Kirche bis zu Diokletian, 1890), p. Lad. Steinera (Est. Lohmeier, Christuskult u. Kaiserkult, 1910), p. Stejskala (Wendland, D. hellenistisch-römische Kultur in ihren Beziehungen zu Judentum und Christentum, 1907) a p. Srba (Ad. Deissmann, Licht vom Osten, 1923) vyzdvíženo, že ve velkém imperiu římském pozvolna mizí původní výlučnost národních náboženství, která žijí nyní ve vzájemné snášlivosti.

Právní řád římský trpěl nejrůznější projevy náboženského života, pokud jen nebyl jimi rušen veřejný pořádek a pokud se jednotlivá náboženství navzájem respektovala a snášela.

Proto byly trestány a potlačovány náboženské výstřelky (senatus-consultum de Bacchanalibus) a pověry, zvláště z východu přicházející a veřejný pokoj rušící.

Do tohoto rámce zapadají první »pronásledování« křesťanů: r. 49 po Kr. vypověděl císař Claudius z Říma židy i křesťany, »protože se pro jakéhosi Chresta hádají«, r. 64. Nero svedl hněv lidu, označující ho za žháře Říma, na křesťany, kteří byli u lidu nenáviděni a z nejrůznějších zločinů obviňováni.

Křesťanství je označováno tehdy jako pověra »prava et immo-dica« a křesťané jsou odsouzeni pro odium generis humani, jako nebezpeční státu a veřejnému pořádku.

Až do r. 70. byli křesťané považováni za sektu židovskou a tím byli chráněni privilegii národa židovského, jmenovitě byli osvobozeni od povinností kultu císařského.

Kult císařský, který současně s křesťanstvím vzniká a se rozvíjí, byl kultem zosobněné státní moci. Křesťané odpírali vzdávati císaři pocty toliko bohu příslušející a dostávali se tak do konfliktu se státní mocí. Odepření kultu císařského bylo právě příležitostí ku prozrazení se křesťanů a stále častější ten zjev donucoval Římany, aby novému náboženství věnovali zvýšenou pozornost. (Referát p. Baláže, na základě Ch. Babuta, L'Adoration des emperreurs v Revue historique 1911).

Křesťanství se zásadně vymykalo z rámce všech dosavadních náboženských hnutí, se kterými mělo římské imperium co činiti. Zásadně nesnášlivé, jako každé monotheistické náboženství — a při tom na rozdíl od židovského, tolerovaného, monotheistického náboženství se neomezuje na národ židovský, nýbrž činí si nárok na universálnost — otráslo základní koncepci antického státu, svým heslem: Dávejte co je císařovo císaři a co je Božího Bohu. Antický stát považoval výkon kultu za součást veřejné správy, náboženství za věc státní.

Jistá bezradnost římských úřadů vůči novému náboženství je patrna z dopisu místodržitele Bythynie Plinia Ml. k císaři Trajanovi. (Referent p. S l a d k ý) Plinius neshledává na křesťanech žádný z přičítaných jim zločinů, co má se na nich trestati, zdá samo příslušenství ke křesťanství, či jen zločiny s ním spojené. Tato nerozhodnost a neznalost matrielněprávního titulu pronásledování křesťanů nenavědčuje existenci nějakého zákona proti křesťanství, jako takovému, a také svědectví Pliniovo, že se neúčastnil nikdy procesu proti křesťanům (*cognitionibus nunquam interfui*) nás nechává na pochybách v jakých formách se proces proti křesťanům odehrával. Odpověď Trajanova schvalující postup Pliniův, avšak radící, že křesťané nemají býti vyhledáváni, odpovídá tradiční toleranci římského státu vůči novým kultům a nesvědčí tomu, že by již zásadně samo křesťanství bylo zakázáno.

Skutečně také po celé druhé století ještě vychází iniciativa při pronásledování křesťanů z fanatismu veřejného mínění, které při živelních katastrofách, říši postihujících, si žádalo usmíření bohů předhozením křesťanů lvům. Veřejné nepokoje tu vznikající utišují magistrati občasným pronásledováním křesťanů až do zjednání klidu.

Hledíc k této neujasněnosti jak v otázce matrielněprávního titulu pronásledování křesťanů, tak v otázce formálněprávní, procesní, zdá se samozřejmým mínění Mommsenovo, že křesťané byli pronásledováni cestou magistrátské koercice, z moci — takřka libovolné — nositelů imperia, udržovati v říši nutný pořádek cestou represe nebo prevence. Proti tomuto Mommsenovu názoru (referát p. J a n S r b, Mommsen, D. röm. Strafrecht, 1899; Mommsen, D. Religionsverf. nach röm. Recht, 1907; G. Wissowa, Sittengeschichte Roms, 1920; Wissowa, Religion u. Kultur d. Römer, 1912); byly uplatněny námitky, svědčící mínění, že existoval nějaký zákon, zakazující příslušenství ke křesťanství, v důsledku něhož by proces proti křesťanům se odehrával ve formách řádného trestního procesu (*extraordinaria cognitio*); tomu zdá se navědčovati již samo místo dopisu Pliniova: *cognitionibus nunquam interfui*.

Z referátu p. K n a p p k a, (na základě Mommsena, D. rom. Strafrecht 1899) zdůrazněno, že soudobá *extraordinaria cognitio* byla prostoupena prvky řízení koercičního, a že hranice mezi *cognitio* a magistrátskou koercicí je v té době velmi plynulá.

P. K r á l referoval pak o názorech Callewaertových (*La methode dans la recherche de la base juridique des premiers persecutions*, in *Revue d'hist. ecclés.*, 1911, který hlavně na základě Tertullianova *Apologetica* (o němž referoval p. K r o č k o) hájí, že křesťané byli pronásledováni na základě zvláštního zákona pro pouhé příslušenství, (*non licet esse Christianos*), před soudy, v řízení trestním, byť značně uvolněném proti řádnému řízení trestnímu.

Tyto námitky daly podnět k revisi výsledků dosavadního zkoumání. Na základě referátu Dr. B u d i l a (o *senatusconsultum de Bacchonibus*) konstatováno znovu, že republika zakročovala pouze ad hoc, proti rušení veřejného pořádku a mravnosti, že však nezanechala dosti zákonů, o něž by se principát mohl opíratí proti křesťanství jako zjevu zásadně a zcela novému. Pouze v ojedinělých případech bylo

Ize použití zákona o *crimen laesae majestatis*, do něhož splynula i dřívější *perduellio*.

Nerozhodnost úředníků (Plinius) a nedůslednost v pronásledování křesťanů, nedostatek zákonů proti nim, občasnost jejich pronásledování, na nátlak veřejného mínění předsevzatého, nasvědčují přeci jen názoru, že křesťané byli pronásledováni pouze na základě magistrátské koercice, jen výjimečně soudním řízením na základě zákona *laesae majestatis*. Problém pronásledování křesťanů se tak jeví jenom jako část problému té doby, administrativního zvládnutí světového a nestejnorodého *imperia římského*. To potvrzuje obecný zjev té doby, že zákony nemohou vystačiti pro všechny potřeby a státní administrativa se obchází bez zákonů.

Změna nastává teprve r. 249 kdy císař Decius nařizuje obecnou povinnost obětovati římským bohům. (Referát p. Růžičky, na základě P. Meyera, Die libelli a. d. Decianischen Christenverfolgung, 1910; čteny některé libelli). Tato všeobecná povinnost postihuje příslušníky všech náboženství (čten libellus kněžky Isidiny) prakticky ovšem nejvíce postihl křesťany, kteří odpírajíce obětovati se prozradili a tím se vydali pronásledování.

Císařové si nyní již uvědomili zásadu nebezpečí křesťanství pro antickou koncepci státu a náboženství a pronásledování proti křesťanům stává se cílevědomým, k vyhlazení křesťanství jako takového směřujícím. Povinnost obětní, od níž ostatně záhy upuštěno, byla pouze prostředkem k obnovení staré zbožnosti a jenom nepřímo při té příležitosti křesťané byli prozrazeni. Příležitostí takových skystal veřejný i soukromý život římský celou řadu, a křesťané, po mučednictví toužící, namnoze je vyhledávali. I na dále však pronásledování III. století se vyznačují nesouvislostí a nestejností stanoviska jednotlivých panovníků ke křesťanům, nenasvědčují existenci zvláštního zákona proti křesťanům, nýbrž magistrátské koercici proti vyznání zásadně nesmířitelnému s antickou koncepcí státního náboženství.

Zajímavé výhledy do skutečného života, který dovedl najíti modus vivendi pro křesťany i státní administrativu, poskytl referáty p. Landaura, (Harnack, Militia Christi), Littmanna, (Vacandard, Le service militaire chez les chrétiens dans les premiers siècles, 1913) a p. Štaffy, (Bigelmair, D. Beteiligung d. Christen am öffentlichen Leben i. Vorkonstantinischer Zeit, 1902). Potvrdily názor, že pronásledování křesťanů bylo pro římské imperium problém administrativní, nikoli trestní.

Společný seminář svou novotou přispěl velmi k pozdvižení zájmu, který se projevil v četných a propracovaných referátech i v debatě; tato by ovšem mohla a měla býti ještě čilejší, neboť sebe lepší referát nenahradí zisk z debaty pro debatujícího i poslouchajícího plynoucí. Ukázalo se opět, že nedostatečná znalost jazyková brání úplnému použití literatury, zvláště italské a anglické, takže na mnohá vynikající díla o této otázce, (E. Costa, Crimini e Pene 1921. — E. G. Hardy, Christianity and the Roman Government 1925) bylo jen poukázáno seminář vedoucími profesory.

Zvýšení telefonních poplatků. S účinností od 1. srpna 1926 bylo zvýšeno opětně místní a meziměstské telefonní hovorné; od 1. ledna 1927 bude zvýšeno předplatné za telefonní stanice o 40—50%. Pro Prahu bude činit roční předplatné za celou stanici Kč 2.400—, místo dosavadních Kč 1600—. Z toho je tedy zřejmo, že »obchodní« vedení poštovních podniků se naprosto neosvědčuje ve svých účincích vůči občanstvu — zákaznictvu. Domnívali jsme se, že každý obchodník má se snažiti o to, aby získal co nejvíce zákazníků a aby velkým obratem docílil zisku co možná největšího. Poštovní správa však se o to nesnaží, nýbrž naopak chce stálým zdražováním telefonu docíliti pravého opaku — tedy velkého zisku sice u jednotlivého předplatitele, však malého ve svém celku proto, že předplatitelů nebude přibývatí. Výmluvy na nákladné investice ničeho

na tomto faktu nemohou změnit, poněvadž investice ty byly jisté v brzku kryty, kdyby telefon u nás stal se předmětem denní potřeby nejširších vrstev lidových.

Ostatně pošta jest podnikem, sloužícím zájmům veřejným. Zájem veřejný pak nezbytně vyžaduje, aby telefon, pro moderního člověka zařízení tak naprosto reparační, stalo se přístupným nejširším vrstvám lidovým. Tím přispěla by poštovní správa k národohospodářskému rozvoji státu, přispěla by k usnadnění našeho obchodního i soukromého života.

Dosud existuje druh levnějších stanic, t. zv. stanic dílčích (polovičních nebo čtvrtinových), jež hodí se zvláště pro soukromé byty nebo vůbec pro osoby, jež sice z jakýchkoliv důvodů chtějí nebo musí mít telefon, jež však telefonu denně nepoužijí vícekrát, než určitým maximum (na př. průměrně osmkrát denně). Stanice ty však mají býti nyní zrušeny a nahrazeny t. zv. stanicemi celými. Tím by se předplatné pro tyto abonenty náhle zdrazilo dvojnásobně nebo čtyřnásobně nelehké ani k všeobecnému zdražení shora zmíněnému. Ozývá se nyní v naší veřejnosti volání, aby předplatné pro tyto stanice bylo ponecháno poměrně v téže výši jako bylo dosud. Tam, kde je potřebí stanice ty z důvodů technických přestavěti, bylo by lze je opatřiti zvláštním zařízením, jež by automaticky zaznamenávalo počet denních hovorů; tak je tomu i v jiných městech v cizině. Pokud pak počet denních hovorů by nepřekročil určité maximum, bylo by lze ponechat předplatné v téže výši, v jaké bylo dosud u stanic dílčích. Tím by poštovní správa velmi prospěla rozvoji telefonu u nás a dokázala by, že má nejen pochopení pro zájmy občanstva, nýbrž že i správně pochopila zásadu: malý zisk — velký obrat.

Dr. Jindřich.

Výbory nebo plenum? Rozpočtová debata letošní opět ukazuje, že ve sněmovnách se klade hlavní důraz na jednání ve výborech, místo toho, aby těžisko parlamentu se vidělo v jednání celé sněmovny, v plenu. Tento vývoj jistě není v intencích zastánců parlamentarismu, a také není na prospěch věci samé. Výbory byly dány a jsou k tomu, aby v nich se práce zákonodárčímu sboru předložená probírala po stránce věcné, odborné, v klidu a bez rozruchu před užším kruhem odborníků. S jednáním se stanoviska politického má se však vyčkati do plenu. Jednáří výborové má býti oprostěno politické zaujatosti, ve výboru má rozhodovati odbornická zdatnost. Praxe u nás však je stále za tím, že jednání v plenu se pokládá za formalitu, plenum jest podle praxe k tomu, aby odhlasovalo to, co mu výbor předloží ku schválení. Rozpočet jest vždy příležitostí k tomu, aby jednotlivé strany učinily súčtování s vládou a projevíly své záliby a antipatie ve vedení státu. Jest pravidlem ve všech státech, že jednání rozpočtové bývá velikou politickou událostí, což se jeví projevy vedoucích politiků a jejich následovníků v plenu parlamentu. U nás však projevy tyto dějí se ve výboru rozpočtovém a debata v plenu nebývá žádná, nebo jen minimální. Tímto způsobem, a to více praxí než předpisy, vyřazuje se parlament jako celek z vlastní kompetence, přenechává dobrovolně práci malému počtu svých členů. Na věci nic nemění ta skutečnost, že i ve výboru jsou všechny strany zastoupeny podle poměrného počtu, ani to, že schůze plenární nejsou navštěvovány tak, jak by měly. Ale voličové, jimž běží o demokratický směr ve státě, by měli býti na stráži, aby tomuto směru i ve věcech nejirrepatrnějších neděla se újma, a měli by dávati pozor, kdo nedbáním svých povinností přijetím volby na sebe převzatých, podporuje praxi, se kterou nelze souhlasiti.

Kriminologický ústav založený při univ. Komenského v Bratislavě v letním semestru 1925/26, má sloužiti theoretickému pěstování t. zv. pomocné vědy trest. práva, zejména kriminologie, krim. psychologie, psychiatrie a antropologie, krim. statistiky a kriminalistiky (nauka o realitách práva trestního), a praktickému zhodnocení jejich výsledků. Přípravou k tomuto kroku byly již v minulém stmestru konané přednášky: »Úvod do kriminologie« 3 hod. týdně. V nyrějším semestru

přednáší se »Kriminologie« (opět 3 hod. týdně), rozpočtená na dva semestry. Dosud probráno a kriticky posouzeno učení školy klasické a pozitivistické i jejich čelrých representantů, podstata zločinu, odpovědnost mravní i sociální. V dalších přednáškách má být zkoumán zločinec, zejména po stránce psychologické a objasněny příčiny zločinu. Z výsledků tohoto zkoumání hodlá zakladatel a ředitel tohoto ústavu prof. Milota vyvoditi důsledky kriminálně-politické.

Mimo to snaží se prof. Milota svoje výklady také po stránce praktické demonstrovati. K tomuto účelu konají se praktická cvičení, v nichž jsou posluchači, na podkladě skutečných případů (vražda a jiné), upozorňováni na způsob pátrání a zjišťování trest. činů i pachatele, při čemž přihlíží stále k novým objevům a metodám tohoto oboru. Ochotou policej. ředitelství (zejména pol. ředitele Dr. Klímy a oddělení kriminologického), které — jak prof. Milota ve své úvodní přednášce zdůraznil — vyšlo těmto snahám ve všech směrech vstříc, bylo umožněno, aby těmto cvičením byl dán praktický podklad. K tomu účelu dalo pol. ředitelství k dispozici své pěkně zřízené policejní museum, svá zařízení a místnosti ve své nové budově.

Ředitel tohoto ústavu, hodlá v dalším postupu zkoumati jednotlivé trestní případy po způsobu klinického, pro účely vědecké i praktické (soudů, stát. zastupitelstev, polic. ředitelství) a pořádati praktický výcvik, jak univ. posluchačů, tak i orgárů, kterým je svěřen výkon trestní represe.

Prof. Milota založením tohoto ústavu, obohatil právnickou fakultu univ. Komenského v Bratislavě, opět o jeden velmi cenný ústav jediný, jemž podobným se nemůže pochlubit ještě žádná universita, v Čsl. republice. (Doposud jen v Praze ve formě kriminologického kursu, založeného letos prof. Dr. Miříčkou). Úspěch tento budiž prof. Milotovi přičten k jeho dobru tím více, poněvadž právnická fakulta ještě do nedávna těžce zápasila s nedostatky místnosti a dnes, hlavně přičiněním jeho a prof. sboru, může se již pochlubiti s ústavy takové hodnoty, jako je tento.

Doposud v začátcích, ale zájem, který se jeví o tuto činnost prof. Miloty, svědčí o jeho potřebě a také zdaru. —era.

LITERATURA.

Revue internationale de la théorie du droit. Roč. I. Seš. I. Ku zprávě uveřejněné v minulém čísle dodávám stručný referát o jednotlivých příspěvcích I. sešitu Revue.

Kelsen: Podstata státu. Stát je řád lidského jedrání a to řád normativní. Specifická existence právního řádu spočívá v platnosti norem. Státní řád pokládá se za normativně platný jen tehdy, když skutečné jedrání lidské odpovídá jeho obsahu alespoň do určité míry. I cestou empirickou dojde se k svrchu naznačenému pojmu: Ve skutečnosti existují pouze lidská jedrání. Teprve existence normy umožní nám přičítati jednotlivé úkony lidí státu. Stát jako subjekt těchto úkonů je personifikovaným výrazem pro jednotnost právního řádu.

Od ostatních společenských útvarů rozeznává se stát tím, že je řádem donucovacím. Donucovací aparát a právní řád jsou totožny. Spjetí dvou skutkových dějů pomocí výrazu »má být« nazýváme přičítáním. Je to analogie kauzality v oboru věd přírodních. Subjektivní právo plyne z pojmu právní povinnosti. Je to právní norma ve vztahu k určitému jedr. otlivci. Každá norma stanoví povinnost, avšak z každé normy neplyne oprávnění.

Stát a právo jsou pojmy splývající, identické. Stát je pouze personifikací právního řádu. Dualismus, jež konstruuje panující nauka mezi státem a právem, je příkladem, jak je možno chybně zdvojiti předmět poznávání.

Bonnard: Nauka Duguítova o právu a státu. Bonnard snaží se shrnouti stručně ve svém článku celý obsah učení Duguítova, jehož